

Remiss: Förslag till reviderad miljöplan

Ett förslag till reviderad miljöplan har utarbetats. Kommunstyrelsen beslutade den 14 december 2015: *Förslaget skickas på remiss till samtliga nämnder och kommunens bolag.*

Miljöplanen utgår från de regionalt prioriterade miljömålen och har miljömål inom områdena minskad klimatpåverkan, god bebyggd miljö, giftfri vardag, ett rikt växt- och djurliv samt hållbar konsumtion och hög miljömedvetenhet. Ambitionsnivå i den reviderade miljöplanen är högre än i nu gällande miljöplan. Den har sin grund i det politiskt beslutade direktivet, budget 2016-2017 och den politiska koalitionen plattform. Efter remissbehandlingen ska planen åter beredas av kommunstyrelsen inför antagande i kommunfullmäktige.

Kommunstyrelseförvaltningen önskar få svar på remissen senast den 14 mars 2016. Synpunkter på förslaget till reviderad miljöplan skickas till:

kommunstyrelsen@jarfalla.se. Eventuella frågor kan ställas till Jenny Ångman, miljöstrategisk chef, tel. 08 - 580 28925, e-post jenny.angman@jarfalla.se

Bifogade handlingar:

- Förslag till reviderad miljöplan
- Kommunstyrelsen beslut 2015-12-14, § 167

Med vänlig hälsning

Kommunstyrelsens kansli
Järfälla kommun

Kommunstyrelsen

Expedieras till
Alla nämnder
Järfälla Hus AB
Akten

§ 167 Reviderad miljöplan

Dnr Kst 2015/460

Kommunstyrelsens beslut

1. Förslaget skickas på remiss till samtliga nämnder och kommunens bolag.

Särskilt yttrande

Cecilia Löfgreen (M), Nikoletta Jozsa (L) och Lennart Nilsson (KD) anmäler ett gemensamt särskilt yttrande, *bilaga 3*

Ärendet i korthet

Kommundirektören fick i uppdrag i budget 2015 att revidera miljöplanen. Grundförutsättningar för revideringen fastställdes av kommunstyrelsen genom beslut om direktiv till revidering av miljöplanen den 2 februari 2015. Miljöplanen utgår från de regionalt prioriterade miljömålen och har miljömål inom områdena minskad klimatpåverkan, god bebyggd miljö, giftfri vardag, ett rikt växt- och djurliv samt hållbar konsumtion och hög miljömedvetenhet. Ambitionsnivå i den reviderade miljöplanen är högre än i nu gällande miljöplan och har sin grund i det politiskt beslutade direktivet, beslutad budget, den politiska koalitionen plattform samt de regionalt prioriterade miljömålen. I budget 2016-2017 finns beslutade uppdrag som ligger i linje med föreslagen revidering av miljöplanen.

Handlingar

1. Kommunstyrelseförvaltningens tjänsteskrivelse 2015-11-23
2. Förslag till Miljöplan 2016-2024
3. Ordlista 2015-10-26

Kommunstyrelsens behandling

Lämnade förslag

Mikael Jämstved (MP) yrkar med instämmande av Aphram Melki (C) och Claes Thunblad (S) bifall till kommunstyrelseförvaltningens förslag.

Beslutsgång

Ordföranden konstaterar att kommunstyrelsen beslutar enligt kommunstyrelseförvaltningens förslag.

Kristdemokraterna

Särskilt yttrande KS 2015-12-14

Ärende 6 – Reviderad miljöplan

Vi har inte ännu tagit ställning till miljöplanen utan endast bifallit att denna tjänstemannaprodukt kan gå ut på remiss till nämnderna. Under den processen och när dokumentet i bearbetad form kommer tillbaka till kommunstyrelsen formulerar vi förslag till beslut. Vi uppskattar att förvaltningen har försökt säkerställa att mål inte dubbleras. Det är också viktigt att målen ifrågasätts ur andra perspektiv som ekonomi och samhällsbyggnad – i synnerhet om de inte har en direkt tydlig effekt på klimatpåverkan.

Cecilia Löfgreen
Gruppledare Moderaterna

Nikoletta Jozsa
Gruppledare Liberalerna

Lennart Nilsson
Gruppledare Kristdemokraterna

MS

2015-11-23

Kommunstyrelsen

Dnr Kst 2015/460

Reviderad miljöplan

Förslag till beslut

Kommunstyrelseförvaltningens förslag till kommunstyrelsen

1. Förslaget skickas på remiss till samtliga nämnder och kommunens bolag.

Ärendet i korthet

Kommundirektören fick i uppdrag i budget 2015 att revidera miljöplanen. Grundförutsättningar för revideringen fastställdes av kommunstyrelsen genom beslut om direktiv till revidering av miljöplanen den 2 februari 2015.

Miljöplanen utgår från de regionalt prioriterade miljömålen och har miljömål inom områdena minskad klimatpåverkan, god bebyggd miljö, giftfri vardag, ett rikt växt- och djurliv samt hållbar konsumtion och hög miljömedvetenhet.

Ambitionsnivå i den reviderade miljöplanen är högre än i nu gällande miljöplan och har sin grund i det politiskt beslutade direktivet, beslutad budget, den politiska koalitionsplattformen samt de regionalt prioriterade miljömålen. I budget 2016-2017 finns beslutade uppdrag som ligger i linje med föreslagen revidering av miljöplanen.

Handlingar

1. Kommunstyrelseförvaltningens tjänsteskrivelse 2015-11-23
2. Förslag till Miljöplan 2016-2024
3. Ordlista 2015-10-26

Bakgrund

Miljöplan för Järfälla kommun antogs av kommunfullmäktige i april 2010. Enligt beslutet ska miljöplanen aktualitetsförklaras varje mandatperiod. Bedömningen gjordes att det var lämpligare att aktualitetsförklara planen för beslut efter valet i september 2014. Efter valet 2014 tog den nya koalitionen fram en politisk plattform, i den framgick att miljöplanen skulle arbetas om grundligt. I budget 2015 fick kommundirektören i uppdrag att revidera miljöplanen. Eftersom detta sågs som ett större uppdrag än en aktualisering avslutades projektet med aktualisering och ett nytt projekt där miljöplanen skulle revideras påbörjades.

Grundförutsättningarna för arbetet fastställdes av kommunstyrelsen genom beslut om direktiv till revidering av miljöplanen den 2 februari 2015.

Analys

Bakgrund till ambitionsnivån i den reviderade miljöplanen

Ambitionsnivån i den reviderade miljöplanen är högre och har sin grund i det politiskt beslutade direktivet, beslutad budget, den politiska koalitionen plattform samt de regionalt prioriterade miljömålen. En analys har genomförts, som visar att förslaget till miljöplan samt andra styrande dokument inom miljöområdet i kommunen stämmer överens med ambitionsnivån i de regionalt prioriterade miljömålen strategidokument.

Beskrivning av skillnad och ambitionshöjning mellan det reviderade förslaget i jämförelse med befintlig miljöplan.

Den reviderade miljöplanen har en tydlig koppling till regionala mål, målen är mätbara och har en högre ambitionsnivå. Förslaget till reviderad miljöplan tydliggör kopplingen till andra styrande dokument inom området och de mätbara mål som är formulerade i miljöplanen finns inte i andra styrande dokument. Miljöpolicyn tydliggör att kommunen vill ligga i framkant inom miljöområdet och vilka områden som kommunen prioriterar. Miljöpolicyn uppfyller de krav som ställs i arbetet med miljödiplomering enligt Svensk miljöbas. Därmed ska kommunen använda den gemensamma policyn i diplomarbetet istället för att formulera egna policys, vilket görs idag.

Minskad klimatpåverkan

Ambitionsnivån för målen inom minskad klimatpåverkan har höjts i jämförelse med gällande miljöplan. Detta har sin grund i det politiska direktivet som tydliggjorde att Järfälla ska bidra med sin del för att tvågradersmålet ska vara möjligt att nå. Det är komplext att genomföra uträkningar för en kommun att nå tvågradersmålet. Enligt forskare på SEI¹ är det orimligt för kommuner att räkna ut detta utifrån att flöden av varor, tjänster och energi i en global värld är svåra att skala ned på en kommun. Dock kan kommuner ta ansvar för de områden som de har rådighet över för att bidra till tvågradersmålet och utgå från de nationella planer som finns inom området.

För att bidra till att tvågradersmålet nås i Järfälla, föreslås i revideringen att användning av fossilt bränsle i så stor utsträckning som möjligt minskar. Detta kan göras genom god samhällsplanering, ökad elbilsanvändning, produktion av förnyelsebar energi, mm. Energieffektiviseringen ska fortsätta och det har tydliggjorts att andelen el för uppvärmning ska minska, vilket innebär att en omställning från fjärrvärme till bergvärme inte ska ske.

Järfälla tydliggör vikten av att minska klimatpåverkan genom att all energi som används inom den kommunala verksamheten ska vara fossilbränslefri 2025. Transporter är den största utmaningen i det arbetet, men bedömningen är att det är rimligt att nå dit. Genom att investera i elproduktion från sol eller vind, satsar kommunen på förnybar energi och säkrar en produktion av förnybar el inför framtiden. I revideringen av miljöplanen beskrivs en hög ambitionsnivå genom att utsläpp från fossila bränslen ska minska drastiskt med 50 procent till 2020 och med 100 procent till 2050. Det är dock svårt i nuläget att hitta god statistik att följa. Idag

¹ Sweden Environment Institute

används samma statistik som Sveriges ekokommuner använder, vilket är den bästa metoden som bedöms finnas idag. Järfälla kommer att arbeta för att hitta andra sätt att mäta detta viktiga område.

God bebyggd miljö

God bebyggd miljö är ett viktigt område i Järfälla kommun eftersom expansionstakten är så hög. Ambitionsnivån inom detta område är högre än i tidigare miljöplan. Den nya översiktsplanen genomsyras av hållbarhetsperspektiven och visar en hög ambitionsnivå inom området. Detta område ersätter delar av ”det goda livet i Järfälla” i gällande miljöplan. De mål som finns i översiktsplanen tagits bort i miljöplanen. Andra mål är borttagna, för att de inte går att följa upp. Målet om miljöklassade befintliga byggnader i kommunen tas bort, då det har konstaterat att certifiering inte är rätt metod för att arbeta med befintligt byggnadsbestånd. Det innebär stora kostnader och ger en liten effekt på miljön. Järfälla vill uppnå en giftfri vardag, energieffektiva lösningar samt god inomhusmiljö i det befintliga beståndet, därmed har andra mål formulerats. Målet om miljöprogram för stora byggprojekt har ersatts med ett mål om att kommunen vid planläggning av nya stadsdelar ska följa ett system för hållbar stadsutveckling, där olika hållbarhetsaspekter beaktas. Ett mål om dagvattenhantering är formulerat eftersom det är dagvatten som är kommunens största problem att hantera kring övergödning och översvämning. Genom att arbeta för att fördröja mer dagvatten kommer översvämningarna att minska. Dessutom innebär fördröjning att reningen av dagvatten kommer att förbättras.

Giftfri vardag

Området giftfri vardag har en högre ambition än tidigare miljöplan. Målet om andel ekologisk mat har höjts utifrån vad organisationen har beräknat vara möjligt. Flera handlingsplaner inom området är på väg att beslutas i olika nämnder och en kemikalieplan håller på att tas fram, när dessa genomförs kommer kommunen att minska mängden kemikalier som barn och unga utsätts för i vardagen.

Ett rikt djur- och växtliv

Området ett rikt djur- och växtliv finns i befintlig miljöplan under det goda livet. Målet om areal biologiskt värdefull mark har varit svårt att följa upp och tas därmed bort. Avstånd till grönområden från boenden, finns med i översiktsplanen. Målet om god vattenstatus finns i översiktsplanen och en vattenplan ska tas fram under nästa år. Detta område hanteras till viss del i den reviderade miljöplanen, men till stor del är området hanterat i översiktsplanen och kommer att hanteras i kommande grönplan och vattenplan som ska tas fram.

Hållbar konsumtion och hög miljömedvetenhet

Detta område ersätter ”det miljömedvetna Järfälla” i befintlig miljöplan. I befintlig miljöplan står att alla kommunala enheter ska uppnå nivå guld inom miljödiplomeringen. Alla förvaltningar har idag miljödiplom och systemet är en del av styrningen av organisationens miljöarbete. Målet behövs därför inte. Eftersom utbildning ingår i kommunens miljöledningssystem, så har inget mål formulerats om det. Inte heller något mål om miljöutbildning för barn och unga, eftersom det ingår i läroplanen. Ambitionsnivån inom upphandling har höjts, då kommunen kommer att ställa relevanta miljökrav i alla upphandlingar. Upphandlingsmyndighetens kriterier kommer att användas.

Uppdrag i mål och budget 2016-2017 samt förslag till framtida uppdrag

I budget 2016-2017 finns beslutade uppdrag som ligger i linje med föreslagen revidering av miljöplan. De uppdrag som finns i budget som kan kopplas till miljöplanen är: installation av solceller, anlägga laddstationer för elbilar, energieffektiviserande åtgärder, justering av parkeringstal, anläggande av infartsparkeringar för bil och cykel, ta fram en trafikbullerpolicy, vattenplan och åtgärdsprogram för vatten, grönplan, naturreservat vid Igelbäcken, slätterprojekt, småvatten, våtmarksprojekt, cykelinfrastruktur, marksaneringar, miljöklassning av byggnader, extra medel på kommunstyrelseförvaltningen för genomförande av miljöplanen, åtgärder i Bällstaån samt fördröjning och rening av dagvatten.

Därutöver ska varje nämnd och bolag årligen beskriva vilka uppdrag som kommer att genomföras för att målen i miljöplanen ska kunna nås. Som stöd kan nämnder och bolag använda de förslag på åtgärder som finns beskrivna i bilaga 1 i miljöplanen. Kommunstyrelsen ska ansvara för att samordna och följa upp miljöarbetet.

Förankring

Förankring har skett i respektive förvaltning och bolag genom de representanter som deltagit i projektgruppen. Dessutom har kommunledningsgruppen fått information under arbetets gång. Vidare har tre referensgrupper använts i arbetet för att få en bred förankring i organisationen. Även externa aktörer har haft möjlighet att vara delaktiga på ett seminarium som hölls under våren. Ett antal företag och föreningar deltog då och gav sina synpunkter på förslaget. Politiskt kommer förankringen att ske genom nämndremiss.

Ekonomiska konsekvenser

Målen i miljöplanen ska nås genom att respektive nämnd och bolag fattar beslut om vilka åtgärder som ska genomföras inom aktuell budgetperiod. Alla nämnder och bolag har ett ansvar för sitt bidrag till att miljömålen nås. De olika momenten ska följa den ordinarie budgetprocessen.

Slutsatser

Kommunstyrelseförvaltningen föreslår att Förslag till reviderad miljöplan 2016-2024 skickas på remiss till kommunens samtliga nämnder och bolag.

Christina Rapp Lundahl
Kommundirektör

Emelie Grind
Samhällsbyggnadsdirektör

Expedieras till

Alla nämnder
Järfälla Hus AB
Akten

JÄRFÄLLA KOMMUN

Förslag till

Miljöplan

2016 - 2024

för Järfälla kommun med bolag

Innehåll

1.	MILJÖPOLICY FÖR JÄRFÄLLA KOMMUN	3
2.	MILJÖMÅL	3
2.1.	Minskad klimatpåverkan	5
2.1.1.	Inriktningsmål	5
2.1.2.	Effektmål	5
2.1.3.	Koppling till andra styrande dokument	6
2.2.	God bebyggd miljö	6
2.2.1.	Inriktningsmål	6
2.2.2.	Effektmål	6
2.2.3.	Koppling till andra styrande dokument	6
2.3.	Giftfri vardag	7
2.3.1.	Inriktningsmål	7
2.3.2.	Effektmål	7
2.3.3.	Koppling till andra styrande dokument	7
2.4.	Ett rikt växt- och djurliv	7
2.4.1.	Inriktningsmål	7
2.4.2.	Effektmål	7
2.4.3.	Koppling till andra styrande dokument	7
2.5.	Hållbar konsumtion och hög miljömedvetenhet	8
2.5.1.	Inriktningsmål	8
2.5.2.	Effektmål	8
2.5.3.	Koppling till andra styrande dokument och system	8
3.	STYRNING OCH UPPFÖLJNING	9
3.1.1.	Miljömål	9
3.1.2.	Budget	9
3.1.3.	Verksamhetsplanen	9
3.1.4.	Miljö i verksamhetsberättelsen	9
3.1.5.	Miljö i årsredovisningen	9
3.2.	Miljödiplomering	9
3.3.	Miljöutbildning	9
4.	INDIKATORER FÖR RESPEKTIVE MÅLOMRÅDE	10
4.1.1.	Minskad klimatpåverkan	10
4.1.2.	God bebyggd miljö	10
4.1.3.	Giftfri vardag	10
4.1.4.	Ett rikt djur och växtliv	10
4.1.5.	Hållbar konsumtion och hög miljömedvetenhet	10
	BILAGA 1	12
5.	FÖRSLAG TILL ÅTGÄRDER	12
5.1.	Minskad klimatpåverkan	12
5.2.	God bebyggd miljö	14
5.3.	Giftfri vardag	15
5.4.	Ett rikt växt- och djurliv	15
5.5.	Hållbar konsumtion och hög miljömedvetenhet	16

BILAGA 2	17
1. INDIKATORER FRÅN ANDRA STYRANDE DOKUMENT.....	17
1.1. Indikatorer från cykelplanen:	17
1.2. Indikatorer från avfallsplanen	17
1.3. Indikatorer från ÖP	17

1. MILJÖPOLICY FÖR JÄRFÄLLA KOMMUN

Järfälla kommun präglas av miljöengagemang och strävar efter ständiga förbättringar inom miljöområdet. Järfälla ska vara en föregångskommun inom hållbar utveckling¹ genom att skapa balans mellan ekologiska, sociala, ekonomiska och rumsliga värden. Syftet är att lämna över ett samhälle till kommande generationer där de stora miljöproblemen är lösta.

Järfälla kommun uppnår detta genom att:

- arbeta med ekologisk hållbarhet utifrån de regionalt prioriterade miljömålen
- eftersträva en hög kunskapsnivå inom miljöområdet och se till att aktivt följa miljölagar
- stärka och utveckla samarbetet med andra kommuner, näringsliv och andra aktörer inom miljöområdet
- ställa relevanta miljökrav vid upphandling
- miljöanpassa resor och transporter
- arbeta för en effektiv och miljöanpassad energi- och resursanvändning
- hushålla med mark och vatten
- utveckla kretsloppshantering för att minska miljöbelastningen och förebygga spridning av föroreningar
- underlätta för alla som vistas och verkar i Järfälla att agera miljösmart
- beakta miljökonsekvenser vid alla relevanta beslut
- redovisa och informera om miljöarbetet.

2. MILJÖMÅL

Miljöplanen är det övergripande styrdokumentet för Järfälla kommun och dess bolag inom ekologisk hållbarhet. Planen utgår från de regionalt prioriterade miljömålen och den gäller till 2024. Mål inom ekologisk hållbarhet finns förutom i miljöplanen även i översiktsplanen, avfallsplanen², cykelplanen m. fl. Ytterligare planer kan behöva tas fram, till exempel handlingsplan för klimat och energi. Andra planer kan behöva revideras, såsom grönplan och vattenplan.

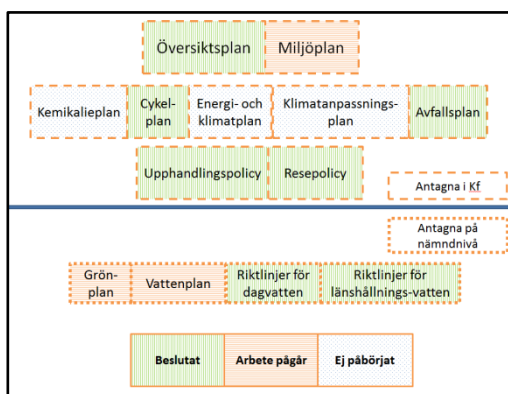

Bild 1. Bilden beskriver förhållandet mellan olika styrande dokument i Järfälla kommun inom området ekologisk hållbarhet. Den är ett nuläge nov 2015 och det kommer att förändras över tid.

¹ "En hållbar utveckling är en utveckling som tillfredsställer dagens behov utan att äventyra kommande generationers möjligheter att tillfredsställa sina behov" Brundtland kommissionen, 1987

² Avfallsplanen är gemensam för alla SÖRAB-kommunerna.

Miljöplanen är det sammanhållande dokumentet inom ekologisk hållbarhet och den innehåller mål som inte finns i andra styrande dokument. Dock kan förslag till åtgärder även finnas i andra dokument.

Målen pekar ut vad kommunen och dess bolag ska uppnå. Miljöplanen berör alla inom kommunens verksamheter i och med att de flesta i organisationen reser dagligen till och från arbetsplatsen eller i arbetet, använder energi och slänger förbrukat material på arbetsplatsen. Miljöplanen berör även de anställda som möter barn och unga i vardagen och de som arbetar med inköp av material eller tjänster. Förslag på åtgärder (bilaga 1) beskrivs för att visa hur förvaltningar och bolag kan bidra till att nå de uppsatta målen. Respektive nämnd fattar beslut om vilka åtgärder som ska genomföras inom aktuell budgetperiod. Med hjälp av indikatorerna kommer kommunen följa upp om miljöarbetet går i rätt takt och riktning. Ingen kan göra allt, men alla kan göra något för en mer hållbar framtid.

Miljöplanen har miljömål inom områdena minskad klimatpåverkan, god bebyggd miljö, giftfri vardag, ett rikt växt- och djurliv samt hållbar konsumtion och hög miljömedvetenhet. Varje område har ett inriktningsmål i kursiv text och mätbara effektmål. Förslag till åtgärder presenteras i bilaga 1.

Miljömålen och förslag till åtgärder i miljöplanen utgår från de prioriterade regionala miljömålen: begränsad miljöpåverkan, god bebyggd miljö, giftfri miljö, ett rikt växt- och djurliv, frisk luft samt ingen övergödning, se tabell 1 hur de är integrerade i miljöplanen. I avsnitt ”3, styrning och uppföljning”, kan du läsa om hur miljöarbetet ska styras och hur miljömålen följs upp.

Regionalt prioriterade miljömål	Det regionala målet är integrerat i följande miljömål och förslag till åtgärder i miljöplanen
Begränsad klimatpåverkan	Minskad klimatpåverkan
Giftfri miljö	Giftfri vardag
God bebyggd miljö	God bebyggd miljö
Ett rikt växt och djurliv	Ett rikt växt och djurliv
Ingen övergödning	God bebyggd miljö
Frisk luft	Minskad klimatpåverkan

Tabell 1. Beskriver vilket mål i Järfällas miljöplan som motsvarar respektive regionalt miljömål

2.1. Minskad klimatpåverkan

2.1.1. Inriktningsmål

Järfälla kommun ska bara använda förnybar energi³ år 2025 och alltid sträva efter att energieffektivisera. Järfälla ska ta sitt ansvar för att bidra till det globala klimatmålet, tvågraders-målet⁴.

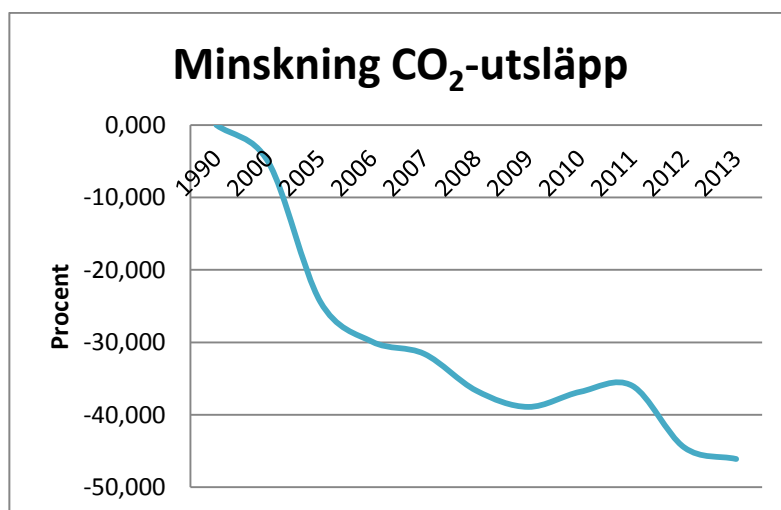
2.1.2. Effektmål

1. Energin som används i kommunens och bolagens egna verksamheter (utsläpp från kommunens fordon, uppvärmning av kommunens byggnader, el som köps från kommunens egna avtal) ska vara fossilfri år 2025.

2. Köpt energi i kommunens fastighetsbestånd ska minska med 25 procent per kvadratmeter till år 2025 med 2009 som referensår (undantaget Järfällahus som ska minska köpt energi med 20 procent per kvadratmeter till 2025 med 2009 som referensår), och andel el för uppvärmning ska minska.

3. Kommunen och bolagen ska öka den installerade effekten av förnybar el i fastighetsbeståndet till 1000 kW innan år 2025 (solenergi, vindkraft eller liknande).

4. Koldioxidutsläpp från fossila bränslen i Järfälla kommun, som geografisk yta, ska minska med 50 procent per invånare till år 2020 och med 100 procent per invånare till år 2050. Mäts i ton CO₂/invånare med 1990 som referensår⁵.

Figur 1. Figuren visar trenden av koldioxidminskning i Järfälla från 1990 till 2012.

³ Förnybar energi kommer från en energikälla som hela tiden förnyas sig och därför inte kommer att ta slut inom en överskådlig tid.

⁴ EU och Sverige har antagit det så kallade 2-gradersmålet vilket innebär att den globala medeltemperaturen vid jordens yta inte stiger mer än två grader över den förindustriella nivån. Klimatförändringarna kommer då att stabiliseras på en nivå som innebär att människans påverkan på klimatsystemet inte blir farlig.

⁵ Detta mål mäts med statistik som egentligen är anpassad till riksnivå, så det som Järfälla kommer att redovisa är trenden. Om Järfälla hittar ett bättre sätt att mäta detta kommer det att justeras.

2.1.3. Koppling till andra styrande dokument

Klimatförändringar är ett av vår tids största miljöproblem. Människans utsläpp av växthusgaser, framför allt koldioxid från förbränning av fossila bränslen, är huvudorsaken, därför har detta område prioriterats och höga mål formulerats.

Minskad klimatpåverkan har en stark koppling till översiktsplanen, där smart infrastruktur är det viktigaste målet i detta sammanhang. Målet innebär bland annat att gång- och cykeltrafik ska prioriteras tillsammans med kollektivtrafik. Även översiktsplanens mål om urbana kvaliteter och kunskapssamhälle har bäring på minskad klimatpåverkan genom att de beskriver en förtätning i kollektivtrafiknära lägen och att hållbart byggande ska främjas.

Dessutom finns mål i kommunens avfallsplan och cykelplan som berör målområdet att minska klimatpåverkan.

2.2. God bebyggd miljö

2.2.1. Inriktningsmål

Järfälla kommun ska vara en förebild inom hållbar stadsutveckling och därmed säkra en hållbar utbyggnad i kommunen. I det arbetet beaktas ekologiska, sociala, rumsliga och ekonomiska aspekter. Natur- och kulturvärden ska tas till vara och utvecklas. Byggnader och anläggningar ska lokaliseras och utformas på ett miljöanpassat sätt och så att en långsiktigt god hushållning med mark, vatten och andra resurser främjas. Kommunens sjöar och vattendrag ska uppnå god vattenstatus.

2.2.2. Effektmål

5. Vid planläggning av nya stadsdelar ska ett system⁶ för hållbar stadsutveckling följas.
6. Vid nybyggnation av kommunala byggnader⁷ ska arbetet ske efter Miljöbyggnad nivå guld eller liknande⁸. Byggnaden kan sedan certifieras minst enligt Miljöbyggnad nivå silver eller liknande.
7. Till år 2020 ska minst 60 procent av allt dagvatten till Bällstaån, Säbysjön och Igelbäcken samt 40 procent av allt dagvatten till Mälaren och Översjön ha genomgått rening. Dessutom ska 60 procent av dagvattnet till Bällstaån flödesutjämnas till år 2020.

2.2.3. Koppling till andra styrande dokument

De olika hållbarhetsaspekterna genomsyrar kommunens översiktsplan och en stor del av intentionen för en god bebyggd miljö täcks in i den. Det övergripande målet i Järfällas översiktsplan är ”ett hållbart Järfälla”, där Järfälla vill skapa smart infrastruktur, urbana kvaliteter, levande natur och kultur, kunskapssamhälle och ett Järfälla för alla.

⁶ Det kan vara certifiering enligt Citylab, övergripande miljö- och gestaltungsprogram eller liknande system. I systemet säkras bland annat god ljudmiljö, klimatanpassning, ekosystemtjänster, kretsloppshandling, yteffektiv markanvändning, hållbara transporter.

⁷ Med byggnader avses kommunala verksamhetslokaler, särskilda boenden så som äldreboenden och LSS-boenden samt flerbostadshus.

⁸ Liknande system kan vara Svanen, LEED eller BREAM

Dessutom finns mål i kommunens fastighets- och lokalpolicy, avfallsplan och cykelplan som berör målområdet att skapa en god bebyggd miljö. Riktlinjer finns också för dagvatten och länshållningsvatten. Grönplan och vattenplan kommer att revideras och åtgärdsprogram för vatten tas fram, dessa dokument kommer också att ha beröringspunkter med en god bebyggd miljö.

2.3. Giftfri vardag

2.3.1. Inriktningsmål

Järfälla kommun ska fasa ut farliga ämnen och minimera användningen av ämnen som kan skada människor och miljö. Förorenade områden ska saneras successivt, med särskilt fokus på barns miljöer.

2.3.2. Effektmål

8. Andel ekologiskt producerade livsmedel som köps in till kommunala verksamheter ska uppgå till 65 procent år 2020.
9. Alla kommunala förskolor, skolor, gymnasieskolor ska ha åtgärdats enligt framtagna handlingsplaner för giftfri miljö senast 2020.
10. Kommunen ska ta fram en prioritering senast 2020 för sanering av alla kända förorenade områden på kommunal mark.

2.3.3. Koppling till andra styrande dokument

I avfallsplanen finns mål om att minska avfallets farlighet, att avfallets mängd ska minskas och att kvaliteten på avfallet ska bli bättre genom bättre sortering. Dessa mål berör målet om giftfri vardag.

2.4. Ett rikt växt- och djurliv

2.4.1. Inriktningsmål

Den biologiska mångfalden⁹ ska bevaras, nyttjas och utvecklas på ett hållbart sätt, för nuvarande och framtida generationer. Arternas livsmiljöer och ekosystemen samt deras funktioner och processer ska värnas.

2.4.2. Effektmål

11. Den sammanlagda arealen skyddad natur i Järfälla kommun ska öka med minst 75 hektar innan år 2025.

2.4.3. Koppling till andra styrande dokument

Detta målområde hanteras till stor del i översiktsplanen liksom målområdet god bebyggd miljö.

⁹ Att den biologiska mångfalden bevaras och utvecklas mäts med: Areal hävdad ängsmark, förekomst av skogsme i barrskogssambanden och antal hålträd (gammalt träd) och efterföljare i de två ädellövs-sambanden.

2.5. Hållbar konsumtion och hög miljömedvetenhet

2.5.1. Inriktningsmål

Järfälla kommun ska sprida miljökunskap så att anställda, invånare och organisationer i kommunen kan agera på ett sätt som ger positiva effekter för miljön och därigenom bidra till ett hållbart Järfälla. Järfälla kommun ska ställa relevanta miljökrav och sträva efter cirkulär ekonomi¹⁰.

2.5.2. Effektmål

12. Vid upphandling av varor, tjänster och entreprenader inom kommunen och bolagen ska relevanta¹¹ miljökrav ställas.

13. Minst tio procent av kommunens invånare ska vara ”Miljösmdarta Järfällabor”¹² senast år 2025.

2.5.3. Koppling till andra styrande dokument och system

Genom det miljödiplomeringsystem som används internt i Järfällas verksamheter höjs miljömedvetenheten hos kommunens anställda bland annat genom miljöutbildning. Alla företag ges möjlighet att använda samma system.

I avfallsplanen finns mål och åtgärder om hållbar konsumtion, till exempel genom att minska avfallmängden och genom att öka återanvändningen.

¹⁰ En cirkulär ekonomi bygger på att återanvända, laga och att betrakta avfall som en resurs. En cirkulär ekonomi strävar efter produkter som är allt mer hållbara, allt mer återvinningsbara och där icke förnybara material över tid ersätts med förnybara.

¹¹ Upphandlingsmyndighetens hållbarhetskriterier på basnivå ska användas, finns avancerad nivå eller spjutsetsnivå, så ska de användas där så är möjligt.

¹² Kommunen erbjuder en webbaserad utbildningstjänst, där personen automatiskt får sitt diplom efter genomgången utbildning. Systemet kan utvecklas över tid.

3. STYRNING OCH UPPFÖLJNING

3.1.1. Miljömål

Miljömålen är gemensamma för hela organisationen. Det finns miljömål i miljöplanen, översiktsplanen, avfallsplanen och cykelplanen. Varje nämnd ska årligen genomföra åtgärder för att målen i miljöplanen ska kunna nås. Kommunstyrelsen ska ansvara för att samordna och följa upp miljöarbetet.

Målen i miljöplanen ska nås genom att respektive nämnd och bolag fattar beslut om vilka åtgärder som ska genomföras inom aktuell budgetperiod. Alla nämnder och bolag har ett ansvar för sitt bidrag till att miljömålen nås. Indikatorerna används sedan som mätvärden för målens uppfyllelse. De olika momenten ska följa den ordinarie budgetprocessen.

3.1.2. Budget

Miljöfrågorna är en del av förvaltningarnas ordinarie verksamhet och verksamhetsutveckling. I den ordinarie budgetprocessen ska nämnderna beskriva och budgetera för de åtgärder som de planerar att genomföra utifrån miljöplanen.

3.1.3. Verksamhetsplanen

Förvaltningarna tar årligen fram verksamhetsplaner, i dessa integreras de handlingsplaner som är kopplade till arbetet med miljödiplomeringen. Handlingsplanerna ska innehålla de åtgärder man planerar att genomföra under innevarande år. Åtgärder kan vara åtgärder som föreslås i miljöplanen eller andra åtgärder som bidrar till att nå miljömålen.

3.1.4. Miljö i verksamhetsberättelsen

Uppföljning och utvärdering av miljöplanen och beslutade åtgärder ska ske årligen av kommunstyrelsen och nämnderna i samband med verksamhetsberättelsen och årsredovisningen. Uppföljning av indikatorerna sker även kontinuerligt på kommunens webbplats. I verksamhetsberättelsen ska förvaltningarna följa upp sitt miljöarbete och resultatet av åtgärderna i verksamhetsplanen.

3.1.5. Miljö i årsredovisningen

Järfälla kommuns miljöarbete ska redovisas som ett särskilt kapitel i årsredovisningen. I miljöredovisningen ska även en årlig avstämning mot målen i miljöplanen ske.

3.2. Miljödiplomering

Miljödiplomeringen är kommunens verktyg för att få miljöfrågorna att genomsyra hela kommunens verksamhet. De åtgärder som respektive nämnd och bolag fattar beslut om finns sedan med i de handlingsplaner som förvaltningarna tar fram i samband med miljödiplomeringen. Alla förvaltningar och bolag ska ha gällande diplom enligt Svensk miljöbas. Detta visar att kommunen ser miljöområdet som en central och viktig fråga i organisationen.

3.3. Miljöutbildning

All personal ska ha genomgått en grundläggande miljöutbildning eller på annat sätt skaffat sig grundläggande miljökunskap. Anställda som har arbetsuppgifter med särskilt stor miljöpåverkan ska ha genomgått en verksamhetsspecifik miljöutbildning.

4. INDIKATORER FÖR RESPEKTIVE MÅLOMRÅDE

4.1.1. Minskad klimatpåverkan

- a. Utsläpp av ton koldioxid/invånare (ton CO₂/år)¹³
- b. Koldioxidutsläpp från tjänsteresor per anställd och år (CO₂/anställd)
- c. Antalet resor per invånare med buss och pendeltåg per år (antal/år)
- d. Antal publika laddstationer för elbilar inom kommunen (antal)
- e. Mängd matsvinn från kommunala verksamheter/år och brukare (ton/år brukare)
- f. Installerad effekt solenergi inom kommunal verksamhet (kW)
- g. Andel fossilfri energi som används i kommunal verksamhet (andel)
- h. Köpt energi i kommunens verksamhetslokaler (graddagskorrigerade kWh/kvadratmeter)

4.1.2. God bebyggd miljö

Indikatorer från översiktsplanen (inom ekologisk hållbarhet), avfallsplanen och cykelplanen finns i bilaga 2.

- a. Utsläpp till luft per år av kväveoxider (NO_x), svaveldioxid (SO₂), partiklar (PM10) och flyktiga ämnen (VOC) (ton), från samtliga utsläppskällor
- b. Andel dagvatten som genomgått rening till Bällstaån, Igelbäcken, Säbysjön, Mälaren resp. Översjön (andel)¹⁴
- c. Andel dagvatten som fördröjts till Bällstaån (andel)¹⁵
- d. Antal kommunala fastigheter som certifierats enligt miljöbyggnad nivå silver eller motsvarande (antal)
- e. Andel nya stadsdelar som följer ett system¹⁶ för hållbar stadsutveckling (andel)
- f. Mängd grönyta per person (yta/invånare)

4.1.3. Gifrfri vardag

- a. Andel inköpta ekologiska livsmedel (andel)
- b. Antal förskolor, skolor och gymnasieskolor som har åtgärdats enligt handlingsplaner för gifrfri miljö (antal)
- c. Antal misstänkt förorenade områden som undersökts (antal)

4.1.4. Ett rikt djur och växtliv

Indikatorer från Översiktsplanen inom ekologisk hållbarhet finns i bilaga 2.

- a. Andel skyddad areal land och vatten (andel)
- b. Areal hävdad ängsmark (ha)
- c. Förekomst av skogsmes i barrskogssambanden (antal)
- d. Antal hålträd (gammalt träd) och efterföljare i de två ädellövssambanden (antal)
- e. Förekomst av mört i Säbysjön (antal)
- f. Fosforhalt i sjöar och vattendrag (mg P/l)

4.1.5. Hållbar konsumtion och hög miljömedvetenhet

- a. Antal miljöcertifierade och miljödiplomerade företag i Järfälla/ år
- b. Andel certifierade ”miljösmarta Järfällabor” (andel)

¹³ Den statistik som används tas från RUS och släpar med 2 år.

¹⁴ Denna indikator är inte exakt, utan tas fram genom uppskattningar

¹⁵ Denna indikator är inte exakt, utan tas fram genom uppskattningar

¹⁶ Det kan vara certifiering enligt Citylab, övergripande miljö- och gestaltningsprogram eller motsvarande system. I systemet säkras bland annat god ljudmiljö, klimatanpassning, ekosystemtjänster, kretsloppshantering, yteffektiv markanvändning, hållbara transporter.

- c. Andel upphandlingar där miljökrav ställts utifrån Upphandlingsmyndighetens hållbarhetskriterier på bas-, avancerad-, resp spjutspetsnivå eller motsvarande (andel)
- d. Andel kökspersonal som fått utbildning om att laga vegetarisk mat (andel)
- e. Andel kommunala verksamheter och bolag med gällande miljödiplom enligt Svensk miljöbas (andel)

BILAGA 1

1. FÖRSLAG TILL ÅTGÄRDER

1.1. Minskad klimatpåverkan

Område	Åtgärd	Effekt
Strategiska dokument	Arbeta fram en handlingsplan för energi- och klimat	En handlingsplan tydliggör vilka åtgärder som kommunen behöver genomföra utifrån den regionala klimat- och energistrategi som kommunen antagit.
Utredningar	Genomföra en vindkraftsutredning	En utredning tydliggör fördelar och nackdelar med en investering i vindkraft.
	Genomföra en utredning om samordnade varuleveranser	Utredningen tydliggör fördelar och nackdelar med införande av samordnade varuleveranser.
Beteendeförändringar	Införa Mobility management åtgärder	Påverkar kommunanställda och kommuninvånare att resa på ett hållbart sätt.
	Införa en klimatväxlingsmodell	Påverkar anställda att resa på ett mer hållbart sätt. Skapar möjligheter för hållbara investeringar.
	Införa förmåns-cykel/förmåns-SL-kort	Påverkar anställda att resa på ett mer hållbart sätt.
	Införa en bilpool, halvöppen ¹⁷	Skapar förutsättningar att resa miljöanpassat i tjänsten samt för kommuninvånare att inte behöva äga en egen bil.
	Förbättra rutiner för energibesparing	Genom att förbättra rutinerna för att släcka lampor, stänga av datorer, med mera, minskar energianvändningen.
Upphandling	Ställa krav på transporter	Då kommunen ställer avancerade miljökrav på entreprenörernas transporter, t.ex. krav på användning av fossilfria bränslen samt Euroklass bidrar det till kommunens minskade koldioxidutsläpp. Förutsättningarna för att ställa krav på transporter ökar vid införande av samordnade varuleveranser. Sparsamt körsätt kan krävas vid upphandling för att ytterligare minska koldioxidutsläppen.
	Ställa krav på elavtal	Vid krav på Bra miljöval-el, säkras en hållbar elleverans.
Deltagande i nätverk	Delta i Klimatkommunernas nätverk	Deltagande i nätverket Klimatkommunerna möjliggör kunskapshöjning inom området.
	Delta i föreningen Biogas Öst	Deltagande i Biogas Öst skapar möjlighet att driva utvecklingen av biogas framåt i regionen.
	Delta i nätverket Miljömålsdialogen	Deltagande i miljömålsdialogen skapar förutsättningar att tillsammans med andra aktörer i länet minska koldioxidutsläppen.
Planering	Planera i kollektivtrafiknära lägen	Kommunen har goda förutsättningar att påverka samhällets koldioxidutsläpp genom att planera nybyggnation och service på rätt platser t.ex. i kollektivtrafiknära lägen.
	Prioritera gång- och cykeltrafikanter vid planering	Vid planering där gång- och cykeltrafikanter prioriteras skapas goda förutsättningar för människor att välja gång- och cykel framför andra transportsätt.
	Planera för att skapa hållbara resmönster	Vid planering där bostäder, service och handel integreras skapas förutsättningar för ett hållbart resmönster.

¹⁷ En halvöppen bilpool används av kommunen under kontorstid och är öppen för alla att hyra övriga tider.

Innovationer	Samarbeta med olika aktörer	Genom att samarbeta med andra aktörer i kommunens expansiva områden, skapas möjlighet till att testa innovativa lösningar och därmed kan kommunen visa vägen inom klimatområdet.
Fordon och bränsle	Använda fossilfria bränslen	Genom att använda fossilfria bränslen i befintlig fordonspark bidrar kommunen till minskade koldioxidutsläpp.
	Byta ut fordon till miljöbilar och supermiljöbilar	Kommunen bidrar till minskade koldioxidutsläpp genom att byta ut bilar i fordonsflottan till miljö- och supermiljöbilar.
	Bygga ut laddinfrastrukturen i kommunen	Kommunen skapar förutsättningar för ett ökat elbilsanvändande, då en tätare struktur av laddstationer inom kommunen anläggs.
Cykel	Genomföra åtgärder i cykelplanen	Befintlig cykelplan innehåller olika mål och åtgärder. Järfälla kommun skapar goda förutsättningar för ett ökat antal cyklister då alla åtgärder i cykelplanen genomförts.
Avfall	Genomföra åtgärder i avfallsplanen	Befintlig avfallsplan innehåller olika mål och åtgärder. Genomförande av åtgärderna i avfallsplanen bidrar till minskad klimatpåverkan.
Fastigheter	Genomföra energieffektiviserande åtgärder	Genom att fortsätta det pågående arbetet med energieffektiviserande åtgärder i befintligt fastighetsbestånd bidrar kommunen till minskade koldioxidutsläpp.
	Ställa krav vid nybyggnation	Vid nybyggnation ställs krav på låg energianvändning. Då kommunen ställer krav på låga utsläpp av koldioxid vid nybyggnation, bidrar det till minskade koldioxidutsläpp.
	Arbeta efter den nationella strategin för lågenergibyggnader ¹⁸	Genom att följa den nationella strategin för lågenergibyggnader kommer fler byggnader att energieffektiviseras med minskade koldioxidutsläpp som följd.
Elproduktion	Installera solceller eller solfångare	Genom att installera solceller eller solfångare på kommunens fastigheter ökar andel förnybar elproduktion.
	Arbeta fram en solinstrålningskarta	Genom att kommunen erbjuder en karta över solinställning, finns det goda möjligheter för aktörer inom kommunen att fatta rätt inriktningsbeslut om att installera solceller/solfångare eller inte.
Livsmedel	Använda en högre andel vegetarisk och säsonganpassad kost	Genom att säsonganpassa och öka andel vegetarisk kost i kommunens verksamheter minskar koldioxidutsläppen.
	Minska matsvinnet	Att slänga mat innebär att mycket resurser går till spillo helt i onödan. Minskat matsvinn bidrar till minskad klimatpåverkan.
IT	Arbeta med Grön IT	Kommunen har möjlighet att minska koldioxidutsläppen genom att fokusera mer på arbetet med grön IT.

¹⁸ Uppdrag 13: Nationell strategi för lågenergibyggnader, ER 2010:39, Energimyndigheten

1.2. God bebyggd miljö

Område	Åtgärd	Effekt
Strategiska dokument	Revidera grönplanen	En reviderad grönplan bidrar till rätt prioriteringar inom Järfällas grönområden.
	Revidera vattenplan och ta fram ett åtgärdsprogram för vatten	En reviderad vattenplan och ett åtgärdsprogram för vatten beskriver bland annat hur kommunen på bästa sätt bidrar till att uppnå god vattenstatus.
	Arbeta fram en bullerpolicy	En bullerpolicy skapar förutsättningar för en god ljudkvalitet i kommunen.
	Arbeta fram en plan för klimat-anpassning	En plan för klimatanpassning ger goda förutsättningar att prioritera rätt åtgärder för att trygga samhället inför ett förändrat klimat.
EU-projekt	Delta i EU-finansierade projekt	Deltagande i EU-finansierade projekt ger möjligheter för Järfälla kommun att ligga i framkant av utvecklingen inom hållbar utveckling. Järfälla kan då visa vägen inom miljöområdet.
Certifiering	Certifiera byggnader	En hållbar byggnation kan säkras genom att certifiera byggnader.
	Certifiera stadsdelar	Hållbara stadsdelar kan säkras genom att certifiera stadsdelar.
Processutveckling	Utveckla processer	Utveckling av processerna för behovsbedömning, markanvisningar, exploateringsavtal, LCA m.m. möjliggör en tydlig inriktning mot hållbart byggande.
Innovation och teknikutveckling	Testa nya tekniska lösningar	Genom att testa olika tekniska lösningar i samband med stadsbyggnadsprojekt skapas möjligheter för Järfälla kommun att visa vägen tillsammans med andra aktörer inom hållbar stadsutveckling.
Avfall	Genomföra åtgärder i avfallsplan	I avfallsplanen finns mål och åtgärder. Genomförandet av avfallsplanens mål, bidrar till ett mer kretsloppsanpassat samhälle.
Dagvatten	Rena dagvatten	Rening av dagvatten skapar förutsättning för en god vattenstatus. Öppen dagvattenhantering ger ett mervärde i den bebyggda miljön. Fördröjning av dagvatten skapar bättre förutsättningar för att rena dagvatten och minskar risker för översvämningar vid stora regn.
	Planera för dagvattenhantering	Vid planläggning behöver tillräckliga ytor avsättas för dagvattenhantering och naturliga våtmarker.
Grönområden	Planera för grönområden	Närhet till grönområden med god kvalitet är en viktig aspekt vid planläggning och exploatering. Detta säkras genom vägledning i översiktsplanen.
Transporter	Planera i kollektivtrafiknära lägen	Goda förutsättningar ges för hållbara transporter vid exploatering i kollektivtrafiknära lägen. Det medför minskat buller och bättre luftkvalitet.
	Genomföra åtgärder i cykelplanen	Då åtgärderna i cykelplanen är genomförda kommer Järfälla kommun att vara en attraktiv cykelkommun.
	Införa samordnade varuleveranser	Om samordnade varuleveranser införs skapas förutsättningar för minskat antal transporter, vilket bidrar till en säkrare och mer hälsosam miljö.

Buller	Planera för god ljudmiljö	Förutsättningar för god ljudmiljö finns då översiktsplanens vägledning gällande buller följs och om en modell för certifiering av stadsdelar används.
	Arbeta fram en handlingsplan för bullerdämpande åtgärder	En handlingsplan tydliggör vilka åtgärder som kommunen bör genomföra för att uppnå god ljudmiljö.
Ekosystemtjänster	Utveckla och förstärk ekosystemtjänster	Genom att utveckla och förstärka ekosystemtjänster i fysisk planering skapar Järfälla goda förutsättningar för en ekologiskt hållbar stadsutveckling.
Vattendrag	Genomföra fysiska åtgärder i vattendrag	Genom att ta bort vandringshinder för fisk, förbättra bottenstrat och ta bort kulvertar i vattendrag skapas bättre förutsättningar att nå de krav om god vattenstatus som finns i EUs ramdirektiv för vatten.

1.3. Giftfri vardag

Område	Åtgärd	Effekt
Utbildning	Utbilda kökspersonal	Genom att erbjuda utbildning för kökspersonal att laga mer vegetariskt och säsonganpassat, skapas förutsättningar att köpa in en högre andel ekologiska livsmedel, utan att kostnadsökningen blir allt för stor.
Handlingsplaner	Genomföra åtgärder i kemikalieplanen samt handlingsplaner för giftfri miljö	Genomförande av åtgärderna i framtagna handlingsplaner för giftfri miljö skapar förutsättningar för en mer hälsosam vardag.
Förorenad mark	Undersöka misstänkt förorenad mark	Skapar förutsättningar för att prioritera saneringsåtgärder.
Avfall	Genomföra åtgärder i avfallsplanen	I avfallsplanen finns mål och åtgärder. Då kommunen genomför dessa åtgärder minimeras riskerna med gifter i samhället.
Tillsyn	Utveckla varutillsynen	Genom att samarbeta och utveckla varutillsynen via Miljösamverkan Stockholms län kan förutsättningar skapas för en förbättrad kemikaliehantering i verksamheter.
	Utveckla tillsynen över bygg- och rivningsavfall	Genom att bedriva tillsyn över hanteringen av bygg- och rivningsavfall skapas förutsättningar för en förbättrad avfallshantering.

1.4. Ett rikt växt- och djurliv

Område	Åtgärd	Effekt
Strategiska dokument	Revidera grönplanen	En reviderad grönplan bidrar till rätt prioriteringar inom Järfällas grönområden för att bevara och utveckla den biologiska mångfalden och för att få en ekologisk resiliens.
Naturresevatbildning	Bilda naturresevat	Genom att bilda naturresevat i strategiskt viktiga lägen skapas goda förutsättningar för att skydda ekologiska landskapssamband och natur inför kommande generationer.

Inventeringar	Inventera grönområden	Genom att göra regelbundna inventeringar inom kommunens grönområden får kommunen bättre möjligheter att prioritera rätt åtgärder.
Biologisk mångfald	Öka den biologiska mångfalden	Bland annat genom att anlägga grodtunnel, öka arealen ängsmark, minska spridningen av jätteloka och avveckla delar av granplantering kan den biologiska mångfalden i kommunen förbättras.
Ekosystemtjänster	Utveckla och förstärk ekosystemtjänster	Genom att utveckla och förstärka ekosystemtjänster skapar Järfälla goda förutsättningar för ett resiliellt samhälle.

1.5. Hållbar konsumtion och hög miljömedvetenhet

Område	Åtgärd	Effekt
Miljödiplomering	Använda miljöledningssystem	Med hjälp av ett standardiserat miljöledningssystem har kommunen goda möjligheter att på ett systematiskt sätt öka miljömedvetenheten inom organisationen och för andra aktörer i kommunen.
	Utbilda	Genom att driva och utveckla befintliga miljöutbildningar säkerställs att kommunens anställda får den miljökunskap som behövs. Ökad miljömedvetenhet ger goda förutsättningar för miljöanpassade val.
	Införa en webbaserad utbildning	En webbaserad utbildning ger möjlighet till en mer kostnadseffektiv utbildning för kommunanställda, företag, elever, m.fl. En webbaserad utbildning är en förutsättning för att alla anställda i kommunen ska ha möjlighet att gå en miljöutbildning.
	Arbeta fram handlingsplaner	I samband med framtagande av handlingsplaner för miljödiplomeringen finns goda förutsättningar för att införa åtgärder för att nå alla miljömål.
Miljösmarta Järfällabor	Införa ett webbaserat certifierings-system	Genom att införa ett webbaserat kunskapshöjande system för kommuninvånare med digital ”certifiering” skapas förutsättningar för fler att bli certifierade ”Miljösmarta i Järfällabor”.
Information	Informera	Regelbunden information internt samt på kommunens webbplats och på seminarier skapar förutsättningar för Järfällas anställda, invånare och företagare att hålla en hög nivå på sin miljömedvetenhet och därmed agera på ett miljöanpassat sätt.
Avfall	Öka återanvändningen	Ökad återanvändning skapar förutsättningar för ett hållbart samhälle genom minskad konsumtion av nyttillverkade produkter och genom minskad avfallshantering.
	Minska avfallsmängden	Minskat matsvinn medför att livsmedel inte produceras i onödan i lika stor utsträckning som nu.
Upphandling	Uppdatera rutiner för upphandling	Genom att uppdatera rutiner och styrdokument för upphandling skapas förutsättningar för att ställa skarpare miljökrav vid upphandling och förutsättningar ges till mer hållbara inköp.
	Utbilda i hur miljökrav ställs	Genom utbildning i hur man ställer rätt miljökrav på rätt nivå samt hur man följer upp ställda miljökrav skapas förutsättningar för kommunen att ställa skarpare miljökrav i kommunens upphandlingar. Detta leder i sin tur till hållbarare inköp.

BILAGA 2**1. INDIKATORER FRÅN ANDRA STYRANDE DOKUMENT****1.1. Indikatorer från cykelplanen:**

- a. Cykeltrafikens andel av delresor med start och mål i kommunen under vardagar
- b. Andelen Järfällabor som upplever cykelmiljön som attraktiv
- c. Antal cyklister i utvalda mätpunkter i huvudcykelnätet
- d. Andel cyklister som är nöjda med underhåll och skötsel av cykelvägar under barmark
- e. Andel cyklister som är nöjda med snöröjning och halkbekämpning av cykelbanor

1.2. Indikatorer från avfallsplanen

- a. Mängd insamlat kärl- och säckavfall (hushållsavfall)
- b. Mängd insamlat grovavfall
- c. Mängd insamlat förpacknings- och tidningsmaterial
- d. Mängd farligt avfall från hushåll som samlats in via kommunens försorg
- e. Elektriska och elektroniska produkter totalt (inkl. elavfall med producentansvar)
- f. Mängd hushållsavfall till materialåtervinning
- g. Mängd hushållsavfall till förbränning (med energiåtervinning)
- h. Mängd matavfall från hushåll, restauranger, storkök och butiker som återvinns genom central biologisk behandling
- i. Mängd hushållsavfall som hemkomposteras eller mals ner i avloppsnätet
- j. Mängd deponirester från hushåll
- k. Andel kilometer som har kört med fordonsgas

1.3. Indikatorer från ÖP

- a. Andel av Järfällas befolkning som har max en kilometer till närmaste spårstation.
- b. Andel bostäder och förskolor med god tillgång till variationsrik natur och närhet till parkmiljöer av hög kvalitet.
- c. Uppmätt vattenstatus i kommunens sjöar och vattendrag
- d. Areal biologisk värdefull mark och fungerande ekologiska landskapssamband.
- e. Andel personresor med kollektivtrafik samt gång- och cykeltrafik (mäts vart femte år)
- f. Andel Järfällabor som är bullerstörda av väg- och spårtrafik
- g. Koldioxidpåverkan per person
- h. Mängden insamlat hushållsavfall per invånare